

Segre - Dis 27/06/20

Mite i realitat d'un lloc anomenat Antany

Olga Tokarczuk,

Un lugar llamado Antaño

Traducció d'Ester Rabasco i Bogumila Wyrzykowska.

Anagrama, 264 p.

Un lloc anomenat Antany

Traducció d'Anna Rubió i Jerzy Sławomirski

Proa, 320 p.

JAUME PONT

**Un retorn admirable a les deus de la vida i les arrels
més fonses del coneixement**

Fa ara dinou anys vaig assenyalar la novel·la *Un lloc anomenat Antany*, d'Olga Tokarczuk (Cracòvia, 1962), com una obra mestra de la narrativa contemporània. L'obra, a més, tenia per a mi un singular valor afegit, ja que la magnífica traducció al castellà d'*Un lugar llamado Antaño* era

Segre - Dis 27/06/20

obra de la lleidatana Ester Rabasco, amiga i exalumna de l'Estudi General amb una llarga trajectòria com a professora a l'Institut Cervantes de Varsòvia, Moscou i Rabat.

Val a dir que la novel·la de la narradora, poeta, assagista i psicòloga polonesa no va tenir aleshores, l'any 2001, la repercussió que mereixia entre nosaltres, tot i que la precedia un indiscutible èxit de públic i crítica a Polònia, al costat de llibres com el recull de contes *El ropero* (1998) o novel·les com *El viatge de la gent del Llibre* (1993), *E.E.* (1995) i *Casa de dia, casa de nit* (1998). Vet aquí, però, que encara no fa un any Olga Tokarczuk rebia el premi Nobel de literatura corresponent a l'edició de 2018. Per a la majoria fou una sorpresa; per a uns pocs, entre els quals em compto, un reconeixement merescudíssim.

Un lloc anomenat antany/Un lugar llamado antaño és una obra sublimada pel constant exercici d'estil de l'autora i per la dimensió poètica d'una història on la realitat més primària del nostre entorn reclama, a cada moment, aquell "altre" costat de la realitat que llinda amb el somni, la màgia, el mite i la fantasia. En certa mesura recorda, per diversos motius, registres narratius propers d'una banda al món de Mann, Calders, Cunqueiro, García Márquez o Carpentier i, de l'altra, Txékhov o Gógol. Joc de personatges i d'històries creuades, d'atzars reconduïts per l'amor i el desamor,

de senderes que s'entrecreuen i es bifurquen, la història de Polònia ocupa el centre de contemplació d'un periple que progressa de 1915 a 1984, amb les ferides obertes de la primera i la segona guerra mundial, l'ocupació i el genocidi nazi, els temps de Stalin i els canvis de règim dels anys posteriors. Un marc històric inexplicable narrativament sense la intrahistòria que li dona vida: tot un teixit de sagues familiars sotmeses al disseny implacable del temps.

El seu espai es redueix a les fronteres d'Antany, un poblet imaginari de Polònia solcat pel ritme biològic de la natura i l'enyor del Paradís. En aquest llogaret –solcat per la rella d'una vida arcaica tan propera a Déu i als àngels com als costums ancestrals de la vida camperola–, la constel·lació de personatges s'imposa per la seva vida rutinària. Vida i mort s'acoblen al ritme de la natura, a la manera d'un cicle vital que perpetua la transformació de mort i naixença. Somni i realitat es confonen, com es confonen també els ordres de la terra i el cel, de la fantasia i la realitat, del sagrat i el profà. Propera al realisme màgic, en aquesta novel·la tot sembla moure's per un alè còsmic on la natura humana –i amb ella els seus signes temporals de glòria i de caiguda– no passa de ser una marioneta a mans de la "rítmica maquinària de la natura".

Novel·la de fragments, on cada personatge basteix els seu propi temps, la seva estructura sembla dibuixar

la metàfora del Gran Llibre de l'Univers. Cada capítol és una petita peça d'un trencaclosques només explicable des del seu sentit de totalitat. Si el rerefons històric basteix la construcció del sentit del temps –sembla dir-nos Tokarczuk–, alhora, i de manera indestruïble, el veritable sentit d'aquesta construcció només podrem trobar-lo en l'ànima humana, a l'altra banda d'un mirall on cada imatge, per superficial i anecdòtica que pugui semblar, amaga la seva dimensió mítica més pregona.

La construcció del temps d'aquest mite, amb profundes arrels socials i religioses, s'argumenta des de la contradicció crítica. A redós de l'era postindustrial i de la construcció de la nova Polònia, el món d'Antany –se'ns diu– "no serà mai més com era". Ho sap molt bé el personatge d'Adelka quan, al final de la novel·la, caminant sobre les ruïnes de la casa dels seus pares, abandona definitivament Antany amb la penyora del vell molinet de cafè –símbol i memòria de tot un temps– entre les seves mans.

Com la fugida d'Adelka cap a l'esdevenidor, la novel·la i l'escriptura de Tokarczuk esdevenen així un retorn a les deus de la vida i una descoberta de les arrels més fons del coneixement. Des d'aquest tombant pren sentit la paraula d'aquesta narradora excepcional anomenada Olga Tokarczuk, per a qui imaginar és crear, el pont, en definitiva, que reconcilia la matèria amb l'esperit. ■